

УДК 378:347

Браткова Олена Іванівна

аспірант кафедри теорії та історії педагогіки

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

novak.elena@rambler.ru

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ІНШОМОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Анотація. В результаті аналізу наукових психолого-педагогічних джерел, з'ясовано сутність, завдання, принципи, структуру, форми та методи інтерактивного навчання у вищій школі; розкрито особливості застосування інтерактивних технологій у фаховій іншомовній підготовці майбутніх юристів до професійної взаємодії.

Ключові слова: інтерактивні технології; фахова підготовка; суб'єкт-суб'єктна взаємодія; професійна взаємодія; іншомовне спілкування; фахівець галузі права.

Постановка проблеми. Нові державно-правові, політичні, економічні, культурно-освітні соціальні потреби є чинником набуття нового змісту та перевтілень у системі вищої юридичної освіти в Україні. Важливим завданням якої є забезпечення студентів-юристів системними знаннями про професійну сферу діяльності, її особливості, сформувати особистісні якості майбутнього фахівця. Процес інтеграції України у світову спільноту та співпраця в соціально-економічній сфері з іншими країнами потребує досконалого володіння іноземними мовами. Особливість іноземної мови, як навчального предмета полягає в тому, що не лише спілкування іноземною є самоціллю, а й засобом вдосконалення інтелектуальних здібностей та досягнення основних професійних компетенцій. Отже, саме під час професійного навчання студент-юрист може отримати ґрунтовні знання, ціннісні орієнтації, сформувати власні переконання та готовність до професійної діяльності та взаємодії. Тому виникає необхідність підвищення ефективності освітнього процесу у вищих юридичних навчальних закладах з метою професійної підготовки юристів нового покоління. Вирішенню вищезазначених завдань сприятиме застосування новітніх інтерактивних педагогічних технологій, які є чинником розвитку креативних (творчих) здібностей особистості. При інтерактивному навчанні, студент стає співавтором заняття й знаходиться у центрі процесу

навчання, спонукається до активності та заохочується до творчості – такий підхід до студента добре відомий ще з праць Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Шаталова, В. Дяченка, Ш. Амонашвілі та ін. Дидактичний аспект інтерактивних технологій досліджують такі відомі вчені, як В. Безпалько, С. Сисоєва, І. Дичківська, О. Падалка, Л. Пироженко, О. Пометун та ін.

Метою статті є з'ясувати сутність, завдання, принципи, структуру, форми та методи інтерактивного навчання у вищій школі та розкрити особливості застосування інтерактивних технологій у процесі фахової іншомовної підготовки майбутніх юристів до професійної взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інтерактив» залучене з англійської мови від слова «interact», де «*inter*» - взаємний і «*act*» - діяти. До цих слів доцільно підібрати синоніми, де інтер - означає: взаємно, вкупі, спільно, між; а активно – в свою чергу: рухливо, діяльно, жваво, енергійно. Таким чином, «інтерактивний» - здатний до взаємодії, діалогу, бесіди, співпраці. Розглядаючи проблеми інтерактивного навчання, Т. Туркот стверджує, що це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету - створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Особливість інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес здійснюється за умови постійної, активної взаємодії усіх його членів. Аналізуючи свої дії та дії партнерів, учасники навчального процесу змінюють свою модель поведінки, більш усвідомлено засвоюють знання та вміння, тому є сенс говорити про інтерактивні методи не тільки як засіб покращення навчання, але й як засіб посилення виховних впливів. [5]

Перш ніж перейти до ґрунтовного розгляду і аналізу інтерактивних навчальних технологій та методів навчання, порівняємо їх із загальновідомими, традиційними підходами до навчального процесу.

Ще у 60-і роки минулого століття, Є. Голант виділив активну та пасивну моделі навчання залежно від участі студентів у навчальному процесі. Зрозуміло, що термін «пасивне навчання» є умовним, оскільки будь-який спосіб навчання обов'язково передбачає певний рівень пізнавальної активності суб'єкта, інакше досягнення

результату, навіть мінімального, неможливе. У такій класифікації Є. Голант використовує «пасивність» скоріше як визначення низького рівня активності студентів, переважання репродуктивної діяльності за майже повної відсутності самостійності і творчості. Студент виступає в ролі «об'єкта» навчання, який повинен засвоїти й відтворити матеріал, переданий йому викладачем, текстом підручника чи навчального посібника, які визначаються джерелами «правильних» знань. Студенти, як правило, не спілкуються між собою і не виконують творчих завдань. Таке навчання відносять до імперативного навчання, що з латинської означає (лат. *imperativus* – наказовий, владний) характер взаємин у педагогічній системі - характер взаємин між вихователем і вихованцями за моделлю суб'єкт-об'єктної взаємодії, що передбачає точне і беззаперечне виконання дитиною всіх вимог дорослого, сліпе підкорення формальним нормам і правилам поведінки. [1] Активний тип навчання передбачає застосування методів, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність студентів, що виступають "суб'єктом" навчання: виконують творчі завдання, вступають у діалог з викладачем та один з одним. Основні методи: самостійна робота, проблемні та творчі завдання, дискусії учасників навчального процесу, що розвивають творче мислення. До цієї класифікації слід додати інтерактивне навчання як різновид активного, яке має свої закономірності та особливості.

Саме інтерактивне навчання - це різновид взаємонавчання, де і студент, і викладач є паритетними (рівноправними, рівнозначними) суб'єктами навчання, які чітко розуміють, чим вони займаються, активно аналізують те, що знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання у ВНЗ передбачає моделювання життєвих та виробничих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації тощо. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати авторитетним наставником студентського колективу. Під час інтерактивного навчання студенти вчаться бути демократичними, толерантно спілкуватися між собою та іншими людьми, критично мислити, приймати та аналізувати рішення. В результаті аналізу порівняльної характеристики

різних моделей навчання (пасивної, активної, інтерактивної) за Т. Туркот [5] виявлено наступні позитивні характеристики саме інтерактивного навчання :

- можливість розвитку соціальної та громадської компетентності студентів з усіх предметів;
- розширення пізнавальних можливостей студентів, зокрема у здобуванні, аналізі та застосуванні інформації з різних джерел;
- можливість перенесення отриманих умінь, навичок та способів пізнавальної діяльності на різні предмети та в поза аудиторне життя студентів;
- високий відсоток засвоєння матеріалу;
- викладач відкритий перед студентами як особистість та фахівець професіонал та виступає як організатор, консультант, фасилітатор навчально-пізнавальної діяльності;
- забезпечується можливість демократичного, рівноправного партнерства між викладачем і студентами та в студентському колективі зокрема;
- студенти приймають важливі рішення в процесі навчання, мають можливість спілкуватися і розвивати комунікативні уміння та навички;
- відбувається поєднання різноманітних видів навчальної діяльності студентів;
- забезпечується глибока внутрішня мотивація (інтерес самого студента).

Для отримання більш ґрунтовної характеристики інтерактивного виду навчання розглянемо структуру процесу інтерактивного навчання за І. Харламовим. Першим чином, цільовий компонент, який передбачає розвиток студента як суб'єкта навчальної діяльності, створення умов для активного оволодіння знаннями та реалізації творчого потенціалу. Наступний, мотиваційний, який в свою чергу забезпечує наявність глибокої внутрішньої мотивації та мотивації спільної діяльності. Змістовний компонент сприяє самостійному пошуку та оволодінню знаннями. Операційно-діяльнісний компонент включає різноманітні інтерактивні методи. Контрольно-регулюючий компонент є опосередкованим із постійним зворотнім зв'язком зі студентами. Стосовно оцінно-результативного компоненту інтерактивного навчання, то оцінка викладача формується на основі врахування

активності кожного студента, докладених ним зусиль, способу спілкування та вміння співпрацювати.[6]

Отже, проаналізувавши характерні риси інтерактивного навчання, можна дійти висновку, що саме таке навчання сприяє активізації навчально-пізнавального процесу, формуванню глибокої внутрішньої мотивації, надає можливості для інтелектуального та творчого розвитку, вияву ініціативи, розвиває комунікативні вміння. На думку С. Сисоєвої, інтерактивне навчання дає досвід встановлення контакту, взаємозалежних ціннісно-змістових відносин зі світом (культурою, природою), людьми й самим собою – досвід діалогічної пізнавальної діяльності, соціально-моральних комунікативних відносин і самопізнання. Інтерактивна діяльність забезпечує не тільки приріст знань, умінь, навичок, способів діяльності й комунікації, але й є необхідною умовою для становлення й удосконалення професійної компетентності (компетентність – доведена готовність до дії) через включення учасників освітнього процесу в осмислене переживання індивідуальної й колективної діяльності для нагромадження досвіду, усвідомлення й прийняття цінностей. [3] Тому використання даного виду навчання є невід'ємною частиною процесу професійної підготовки майбутніх юристів.

Таким чином, підсумовуючи вищезгадане, варто зазначити, що*сутність* інтерактивного навчання – це діалогове навчання, *завданням* якого є формування та розвиток:

- комунікативних вмінь та навичок;
- навичок взаємодії у колективі, суспільстві шляхом активного спілкування із соціальним оточенням, накопичення комунікативної діяльності, дотримання правил толерантної поведінки, співпереживання і солідарність з іншими людьми у різноманітних життєвих ситуаціях;
- професійно-спрямованого мовлення;
- глибокої, внутрішньої, активної мотивації;
- особистісної рефлексії;
- пізнавальної активності і самостійності, здатності до творчості, самовираження та спілкування;

- готовності до розпізнавання проблем, здатності розв'язувати сюжетні задачі, логічно міркувати, обґрунтовувати та виконувати свої дії за алгоритмом.

Визначивши сутність та завдання інтерактивного навчання, варто розкрити основні *принципи* інтерактивного навчання :

- активності;
- діалогічної взаємодії;
- кооперації та співробітництва;
- відкритості зворотного зв'язку;
- експериментування;
- толерантності у спілкуванні;
- паритетності позицій суб'єктів навчання.

Наступним визначальним поняттям, яке характеризує інтерактивне навчання є його *структура*, що включає такі взаємопов'язані компоненти як:

1. мотивація (стимуляція зацікавленості у навчально-творчій діяльності);
2. організація (оголошення теми та очікуваних навчальних результатів);
3. зміст (надання необхідної інформації та дидактичних матеріалів);
4. реалізація (інтерактивна вправа);
5. рефлексія (аналіз набутого досвіду);
6. підсумки (оцінка ефективності результату).

Зазначені компоненти структури інтерактивного навчання є обов'язковими для різних *форм* організації та *методів* проведення такого навчання, які в свою чергу залежать від переслідуваної мети та очікуваного результату. Отже, розглянемо класифікацію форм та методів інтерактивних технологій за О. Пометун та Л. Пироженко:

1. технології кооперативного навчання: *навчання в парах, ротаційні трійки, робота в малих групах*;

2. технології колективно-групового навчання: *мозковий штурм, мікрофон, незакінчені речення, «мозаїка»*;

3. технології ситуативного моделювання: *кейс-метод (імітації, симуляції: спрощене судове слухання), розігрування ситуацій за ролями: «рольова гра», «ділова гра»;*
4. технології опрацювання дискусійних питань: *метод-прес, дебати, дискусія, дебрифінг.*[4]

Для максимальної ефективності застосування інтерактивних технологій у процесі фахової іншомовної підготовки майбутніх юристів варто враховувати встановлені галузеві державні стандарти та компетенції майбутніх фахівців. Тому, в результаті аналізу освітньо-кваліфікаційної характеристики галузі знань «Право» (0304), визначено основні елементи структури професійно-значущих якостей особистості майбутнього юриста, які виявляються: у громадянській зрілості (дисциплінованість, наполегливість, активність, почуття обов'язку); у соціально-управлінській орієнтації (спрямованість на ефективну взаємодію з людьми, самостійність, готовність до ризику, ініціативність, вміння брати на себе відповідальність); у розвитку організаційних якостей (готовність до співробітництва та встановлення контактів, розвинуті управлінські, пізнавальні та комунікативні здібності); у сформованості комплексу професійно-необхідних знань, умінь та навичок для діяльності в юридичних службах, підприємств, органів, установ та організацій. [2] Формуванню та розвитку вищезазначених компетенцій сприяє саме інтерактивне навчання. Таким чином, охарактеризуємо основні інтерактивні методи, які застосовуються у процесі фахової іншомовної підготовки майбутніх юристів:

1. *«Round-table»*(колективна гра на вирішення спільної проблеми).
2. *Scientific debate* (навчальна суперечка-діалог, в якій студенти – представники різних напрямлень, відстоюють свою думку, протилежну іншим).
3. *Competition in small groups* (мотиваційна гра, яка спонукає студентів до активності).
4. *«Brain-storming»*(гра, розвиваюча критичне мислення).
5. *«Jigsaw»* (дає змогу працювати разом для засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу).

6. *Situation* (гра, розвиваюча вміння швидко реагувати та фантазувати).
7. *Case-study* (аналіз конкретних практичних ситуацій).
8. *Role-play: «Judicial sitting»*(гра з розподіленням ролей та пошуком конструктивних відповідей).
9. *Training*(форма навчання із застосуванням різних форм роботи з невеликою групою для вдосконалення навичок в процесі моделювання ситуацій, які наближені до реальності).
10. *Debriefing* (аналіз та обговорення результатів попередньої роботи; структурування набутого досвіду; визначення та оцінювання власних досягнень та поразок педагогом і студентами; планування подальшої діяльності). [7]

Використання запропонованих інтерактивних технологій сприятиме не тільки ефективному повторенню вивчених лексичних та граматичних одиниць, поповненню словникового запасу з іноземної мови, яка вивчається; але і вдосконаленню інтелектуальних здібностей (пам'яті, уяви, уваги, критичного, логічного та креативного мислення); формуванню вмінь та навичок взаємодії з колегами і співпраці в колективі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, використання інтерактивних технологій навчання сприятиме: інтенсифікації та оптимізації навчального процесу; формуванню і розвитку вмінь та навичок студентів-юристів до співробітництва, кооперації, толерантності та професійної взаємодії. Застосування інтерактивних форм і методів в реалізації особистісно-орієнтованого навчання та безпосередньо викладання іноземної мови дають можливість фактично збільшити кількість розмовної практики на заняттях, виявляються цікавими та захоплюючими для студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник / К. :Академвидав, 2004.- 352 с.
2. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра, спеціаліста і магістра спеціальності «Правознавство» напряму підготовки 0304 – К., 2015

3. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоєва С. О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.:ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.
4. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
5. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Т. І. Туркот. — К.: Кондор, 2011. — 628 с.
6. Харламов И. Ф. Педагогика: Учеб. – 6-е изд. – Минск, 2000. – 520 с.
7. Hiltz S.R. Collaborative learning: The virtual classroom approach // Technological Horizons in Education (Т. Н. Е.) Journal. – 2000. – Vol.17, №10. – P. 59-65.

Рецензент

Хоружа Л.Л. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2016

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ЮРИСТОВ

Браткова Елена Ивановна

аспирант кафедри теорії та історії педагогіки
Київський університет імені Бориса Грінченка, г. Київ
novak.elena@rambler.ru

Аннотация. В результате анализа научных психолого-педагогических источников, выяснено сущность, задачи, принципы, структуру, формы и методы интерактивного обучения в высшей школе; раскрыто особенности применения интерактивных технологий обучения в профессиональной иноязычной подготовке будущих юристов к профессиональному взаимодействию;

Ключевые слова: интерактивные технологии; профессиональная подготовка; субъект-субъектное взаимодействие; профессиональное взаимодействие; иноязычное общение; специалист отрасли права.

APPLICATION PECULIARITIES OF THE INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF FUTURE LAWYERS

Olena I. Bratkova

postgraduate student of the theory and history pedagogics department
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv
novak.elena@rambler.ru

Annotation. The analysis of psychological and educational research sources revealed the nature, objectives, principles, structure, forms and methods of interactive learning in higher school; revealed the peculiarities of application of interactive technologies in professional foreign language training of future lawyers to professional interaction;

Keywords: interactive technologies; professional training; subject-subject interaction; professional interaction; foreign language communication; specialist of law area.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Dychkivska I.M. Innovative educational technologies. Textbook / K: Akademydav, 2004.- 352 p. (in Ukrainian)
2. Educational qualification characteristics of Bachelor's and Master's speciality in "Jurisprudence" field of study 0304 - K., 2015. (in Ukrainian)
3. Sysoieva S.O. Interactive technologies of adult education: Textbook / Sysoieva S. O .; NAPS of Ukraine, The Institute of Pedagogical and Adult Education. - K., WA "ECMO", 2011. - 324 p. (in Ukrainian)
4. Modern lesson. Interactive teaching technologies, scientific-method. manual / O.I. Pometun, L.V. Pyrozhenko. Ed. O.I. Pometun. - K .: Publishing A.S.K., 2004. - 192 p. (in Ukrainian)
5. Turkot T.I. Pedagogy of higher education: teach. manual / T.I. Turkot. - K .: Condor, 2011. - 628 p. (in Ukrainian)
6. Harlamov F.I. Pedagogy: Textbook. - 6 th ed. - Minsk, 2000. - 520 p. (in Russian)
7. Hiltz S.R. Collaborative learning: The virtual classroom approach // Technological Horizons in Education (T. H. E.) Journal. - 2000. - Vol.17, №10. - P. 59-65. (in English)